

---

hun tol, waarbij nog kwam dat geen der drie theologische hoogleraren hem echt kon boeien, ook de gevierde J.H. Scholten niet. De vierde leerstoel was op dat moment vacant, omdat de kerkhistoricus N.C. Kist – die hem ook al niet had kunnen inspireren – eind 1859 was gestorven. De Vries heeft Kuypers groeiend onbehagen opgemerkt. Dit zou althans afgeleid kunnen worden uit het feit dat hij zijn pupil dadelijk introduceerde bij L.W.E. Rauwenhoff, toen die per september 1860 Kist kwam vervangen. De opzet mocht slechts ten dele slagen. De 31-jarige nieuweling stal weliswaar Kuypers hart, omdat hij hem kort nadien met een bedrag van *f*300 verder hielp, maar niet zijn denken. Een extra complicatie was dat Kuypers sinds het bekend worden van zijn overwinning te Groningen in feite twee doelen najoeg. Enerzijds wilde hij binnen de kortste keren alle studieachterstand inhalen en vervolgens examen afleggen met de allerhoogste graad – minder stond hij zichzelf niet toe. Anderzijds was hij evenwel in gedachten al bezig met een vervolgonderzoek ten behoeve van zijn dissertatie: een verdere studie betreffende a Lasco. Hij trof zelfs al voorbereidingen. Meteen na de inzending van de *Commentatio* zat hij in Brussel: voor een uitstapje naar het scheen, maar hoogstwaarschijnlijk ook om na te gaan hoe het daar met de archieven uit de zestiende eeuw was gesteld. Verder liet hij zich die zomer uitnodigen door de Straatsburgse hoogleraar E. Reuss, die hem eerder aan zeldzame drukken had geholpen en nu juist begonnen was aan een nieuwe uitgave van Calvijns oeuvre. Het uitstapje, waarbij hij meteen Frankfort aan de Main – belangrijk vanwege a Lasco – zou kunnen aandoen, ging dat jaar niet door, maar wel zag hij in het najaar kans om het afhalen van de gouden plak in Groningen te combineren met een bliksembezoek aan de kerkelijke bibliotheek en archieven in Emden. Van het een kwam het ander. Zoals hij eerder voor Reuss een uitgebreid onderzoek had ingesteld naar het voorkomen van oude drukken van het Griekse Nieuwe Testament in Nederland, zo liet hij zich thans door de Emder bibliotheekbeheerder strikken voor de vertaling en uitgave van een brochure waarin het reactionaire beleid van de regering van Hannover werd verdedigd. Kuypers tartte daarmee het lot, omdat de beurzen waarvan hij leefde niet op al die activiteiten waren berekend. De bijlessen die hij à raison van *f*1 per uur van maart 1859 af meerdere uren per week aan een student had gegeven – vanaf oktober dat jaar was er zelfs een tweede klant bijgekomen, – om daarvan kostbare boeken, reizen en correspondentie te betalen, waren onvoldoende om het oplopende deficit te dekken. Aanvang 1861 stond er *f*280 aan rekeningen open. Kort nadat het hem dankzij Rauwenhoffs genereuze hulp alsnog was gelukt die schuld af te betalen, kwam de klap: hij kreeg bericht dat hij geen zevende jaar academiegeld (*f*200) van het Rijk zou

---